

בכיוון אחר לגמרי: אין פה חידוש דין בסדר ההפרשה או ההקרבה, אלא "למקראה" היינו, שהמפריש קן עופות לחובתו ובורר אחד מהם לחטאת – עדיין צריך לקרוא שם עולה על השני, אף על פי שהדבר מובן מאליו.

נראה שלדעת מפרשים אלו, כל אחד כדרכו, אין זה דין מיוחד ביולדת, אלא זהו גילוי על הדין הכללי בקני חטאת ועולה¹⁰.

סיכום

הגמ' אומרת שהיולדת יוצאת מן הכלל בכך שעולתה הוקדמה לחטאתה, וזה לענין "מקראה". שיטת רוב הראשונים שאין לכך משמעות מעשית, אלא שהעולה קודמת בסדר קריאתה בתורה ותו לא (רש"י; ראב"ד; רמב"ם; מאירי). שיטת רבנו חיים, שהחטאת אמנם קודמת בהקרבה אבל העולה קודמת בהקדשה.

יש שפירשו את "למקראה" בדרכים אחרות: מי שאין לה אלא עוף אחד – רשאית להקריב תחילה את העולה (ר' יחיאל); אם הפריש חטאת ועולה ואבדה החטאת – ניתן להביא חטאת אחרת למרות שהעולה קדמה בהקדשתה (מהרש"ל); יש להפריש בפירוש את שני העופות, ולא להסתפק בכך שהשני מתברר מהפרשת הראשון (לבוש).

לחם משנה), וה"אפילו" רומז לכך שהחטאת קודמת למרות שהעולה כתובה בתורה תחילה (משנה למלך). ולעיל (הל' ו) כתב: "וכן בשעת הפרשה מפריש החטאת תחילה ואחר כך העולה". משמע שדין היולדת ככל החטאות אף להפרשתה, ולא כרבינו חיים (משנה למלך; אך עיין בקרית ספר). כך גם פוסק המאירי (הוריות יג,א).

פירושים נוספים ל"מקראה"

כמה מפרשים מיאנו בפירוש רבנו חיים, אבל קיבלו את ההנחה בקושייתו שלמושג "למקראה הקדימה הכתוב" יש השלכה למעשה, והציעו כיוונים שונים בפירוש הדברים:

בשטמ"ק (אות כ) פירש בשם ר' יחיאל, שהוא מלשון מקרה: לכתחילה עליה להביא את החטאת והעולה יחדו, ולהקדים את הקרבת החטאת, אבל סדר הכתוב מלמד שאם במקרה אין באפשרותה להביא שניים, אלא עוף אחד בלבד – מותר לה להקדים את הקרבת העולה.

כעין זה מפרש המהרש"ל בפירושו 'יריעות שלמה' על רש"י (בויקרא יב,ח): לפעמים העולה קודמת בקריאתה, כגון שהפריש חטאת ועולה, ואחר כך אבדה החטאת והפריש אחרת תחתיה, ונמצא שהפרשת העולה קדמה לה, וקמשמע לן שאינו צריך להפריש אחרת לעולה.

ב'לבוש האורה' (לבעל הלבושים, על רש"י שם) מפרש

מערכה רכה. סדר הקרבתם של מוספי המועדים (צ,א-ב)

תחילה, שהברייתא מתכוונת לקרבנות נדבה, שכולם עולות (רש"י). לפי תירוץ זה מסבירה הגמ', שהפריש קודמים לאילים מפני הריבוי בנסכיהם, וכן האילים לכבשים, ואילו הכבשים קודמים לשעירים מפני שבכבש גם האליה קריבה.

בהמשך מקשה הגמ' על חריגה אחרת מן הכלל האמור במשנה, מברייתא האומרת שפר הבא על עוון עבודה זרה, הקרב עולה, קודם לשעיר החטאת הבא עמו! על כך מתרצת הגמ' שני תירוצים: א. רבה¹ בר מרי: חטאת הבאה על עבודה זרה יוצאת מן הכלל, כנרמז בלשון התורה לגביה (במדבר טו,כד): "לחטת", חסר א', ולכן עולה קודמת לה, "דמעלת חטאת זו חסרה ממעלת שאר חטאת" (תוס' הרא"ש הוריות יג,א ד"ה לחטת)². ב. רבינא³: בקרבנות על עבודה זרה מופיע הביטוי "כמשפט", שמשמעותו: "כמשפט סדר מקראו – כך סדר עבודתו" (רש"י), ולכן נשמר הסדר שבתורה, לפיו פר העולה קודם לחטאת⁴. על פי תירוץ זה אומרת הגמ', שניתן להסביר גם את הברייתא הקודמת,

במשנה (פט,א) ובברייתא (צ,א) נאמר כלל: "זה בנה אב לכל חטאות, שיקדמו לעולות הבאות עמהן... ואפילו חטאת העוף לעולת בהמה". במוספי ראשי חדשים ושאר המועדים קבעה התורה פרים אילים וכבשים לעולה (במספר מיוחד לכל מועד כעניינו), ושעיר אחד לחטאת. הסוגיה דנה בשאלה: האם גם בקרבנות המוסף שעיר החטאת קודם לעולות?

מחלוקת האמוראים ופסק ההלכה

בגמרא מובאת ברייתא: "פרים קודמין לאילים, ואילים קודמין לכבשים, כבשים לשעירים". הגמ' מבינה תחילה שמדובר על מוספי המועדים, והטעם לסדר הקדימה הוא סדר הכתוב, שהזכיר תחילה את הפרים, האילים, הכבשים, ולבסוף השעירים (קדשי דוד). והרי שעירי המוסף הם חטאות, ומכאן שהעולות קודמות לחטאת, בסתירה לכלל לפיו חטאת קודמת לעולה הבאה עמה! הגמ' מתרצת

2. רש"י כאן ובהוריות ובפירוש התורה כותב שחסרון הא' בא ללמד על הדין המסוים שהעולה קודמת, אבל ברא"ש נראה שלמדנו מהכתוב באופן כללי על מעלת חטאת זו, וקדימת העולה היא תוצאה מכך.

3. במקבילה בהוריות יג,א; רבא, אבל בדק"ס שם על פי כתי"מ: רבינא.
4. כך מצאנו גם בדברי הימים-ב, כט,כב-כג ועזרא ת,לה, שעולה הבאה על עבודה

10. הדבר פשוט לגבי הדין השלישי. על הדין השני עיין קינים פ"ב מ"א וברע"ב, שמבואר שם בכל הקינים שאם פרח אחד העופות יקח זוג לשני, ואין הבדל האם הפרח הוא החטאת או העולה.

1. בנדפס: רבא בר מרי, אבל בדק"ס מוגה על פי כל כתי"י "רבה", וכך מופיע בדרך כלל.

זרה העולה שהיא הפר קודמת לחטאת וכל מעשה העולה קודמין לחטאת שהוא השעיר, לכך 'לחטת' דכתב גבי עבודה זרה חסר, לומר שהוא משונה בזה משאר חטאת. מכך שטרך להוציא מן הכלל רק את פר עבודה זרה, וגם הביא את הדרשה מ'לחטת', משמע שלא קיימא לן כדרשת רבינא מ"כמשפט"⁷.

באלו מוספין העולה קודמת?

בתורה (במדבר כט) נאמר "כמשפט" או "כמשפטם" על קרבנות חג הסוכות, החל מהיום השני ואילך, ואף בשמיני עצרת, וכן על ראש השנה⁸. לעומת זאת, הגמ' כאן נוקטת "קרבנות החג", ומשמע: כל קרבנות חג הסוכות, שהוא סתם 'חג' האמור במקרא ובדברי חז"ל⁹, וביטוי זה כולל כמובן את היום הראשון, וכן אף שמיני עצרת¹⁰. אך ראש השנה אינו בכלל זה, וקל וחומר קרבנות שאר המועדות. כך משמע גם מסתימת הרמב"ם: "קרבנות החג"¹¹.

קרבנות החג. ביום הראשון של חג הסוכות מובאים שלושה עשר פרים, שני אילים, ארבעה עשר כבשים – כולם עולות, ועוד שעיר עזים לחטאת. מכאן ואילך פוחת והולך מספר הפרים, עד שבעה פרים ביום השביעי, סך הכל שבעים פרים. בדרך כלל החטאות קודמות לעולות, ונחלקו אמוראים וראשונים האם בקרבנות החג העולות קודמות, מפני שנאמר בהם "כמשפטם".

אכן, מרבית האחרונים סבורים שדין זה, שעולה קודמת לחטאת כסדר האמור בתורה, הוא דווקא בחג הסוכות¹², וכן

המקדימה כבשים לשעירים, שאכן מדובר בקרבנות החג, ואף סדר קרבנותיהם יוצא מן הכלל, מפני שנאמר בהם הביטוי "כמשפטם".

נמצא, שלדעת רבינא בקרבנות החג העולה קודמת, ואילו לדעת רבה בר מרי אין בתורה מקור לדבר. וכך נאמר גם בירושלמי בהוריות (פ"ג ה"ד, בתוספת פירוש בסוגריים), שלדעת רבה בר מרי יש כאן דין מיוחד בעבודה זרה: "ופר של עבודה זרה קודם לשעיר הבא עמו, מפני שקדמו במקרא... מעתה של ראש חודש יקודם לשעיר הבא עמו, מפני שקדמו – אמר ר' בא מרי⁵: לית יכיל, 'חטאת' ידידה [של עבודה זרה] חסר, [נאילו בראש חודש נאמר: ושעיר עזים אחד לחטאת לה'] על עולת התמיד יעשה ונסכו' סמכו [את השעיר] לעולת התמיד" (להקדימו לעולת המוסף, וראה להלן על דעת רבינא בשעיר ראש חודש).

הרמב"ם (הל' תמידין ומוספין טז, פוסק כרבינא: "בקרבנות החג אינו כן [אין החטאת קודמת לעולה], אלא קריבין על הסדר הכתוב בתורה, שנאמר: 'כמשפטם'. כיצד? בתחילה פרים ואחריהם אילים ואחריהם כבשים ואחריהם שעירים, אף על פי שהשעירים חטאות, וכל אלו שקדמו אותן – עולות", וכן פוסק גם המאירי (הוריות יג, א). טעמה של הכרעה זו, מפני שנראה בגמ' שזוהי מסקנת הסוגיה. כמו כן, רבינא הוא בתרא ביחס לרבה בר מרי⁶.

למרות זאת, הרמב"ם (שם הל' ט) פוסק את דין הברייתא שהפרים קודמים לאילים ואילים לכבשים וכבשים לשעירים גם לגבי קרבנות נדבה, מפני שעצם הדין מסתבר ואינו נסתר מדברי רבינא (מהר"י קורקוס). ועוד, שהפירוש שברייתא זו אכן עוסקת בקרבנות נדבה מסתייע מן התוספתא (פ"י ה"ג), האומרת על סדר קדימת הפרים לאילים וכו': "אימתי? בזמן שבאו כאחד, אבל הבא ראשון – קרב ראשון, בא אחרון – קרב אחרון", והרי בקרבנות החג, שסדרן מחויב על פי התורה, לא שייך לומר שאם הביאו תחילה את הקרבן המאוחר יקריבוהו ראשון (ק"ן אורח).

בסמ"ג (עשין ריח-רכא) משמע שנקט כדעת רבה בר מרי, שכן כתב שחטאת המצויע קודמת לעולתו, אבל "בעבודה

8. יתכן להבדיל בין המועדים, שכן בראש השנה נאמר: "מלבד עולת החודש ומנחתה ועולת התמיד ומנחתה ונסכיהם כמשפטם" (פס' ו), ונראה ש"כמשפטם" מוסב על קרבן התמיד וראש חודש, ולא על מוסף ראש השנה.

9. מלכים-א ח, ב; יחזקאל מה, כה; נחמיה ח, יד; משנה ביכורים א, ו; יומא ב, ה; שקלים ג, א; ראש השנה א, ב; ועוד רבים.

10. בירושלמי (ערובין פ"ג ה"א ונדרים פ"ו ה"א) נאמר, ש'חג' סתם בלשון בני אדם כולל את שמיני עצרת, אך לא בלשון התורה, ועיין שולחן ערוך או"ח סי' תרסח ס"א ובט"ז סק"א ובי"ד סי' רכ סקט"ו. על כל פנים בלשון חז"ל אף הוא נכלל במושג הסתמי "חג", והוא מכונה "יום טוב האחרון של חג" (סוכה ד, ח; חגיגה א, ו).

11. גם בלשון הרמב"ם סתם "חג" הוא חג הסוכות (הל' יום טוב פ"ו הל' זכ וכו'; הקדמה להל' תמידין ומוספין, אות יח).

12. פני יהושע (ראש השנה ל, ב); מנחת חינוך (מצוה רצט); תפארת ישראל (במבוא לקדשים 'חומר בקודש' ד, ז); רש"י וטהרת הקודש כאן; בנין שלמה (או"ח סי' א); ערוך השלחן העתידי (קכ, יא); חזון איש (מנחות סי' לג סק"ז).

זרה קודמת לחטאת. ב'שאלת הכהנים תורה' דקדק מן הפסוקים שם, שתחילה באות העולות מכל השבטים ורק אחרי העולה האחרונה באות חטאותיהם של כל השבטים. בכלי יקר (במדבר טו, כד) הסביר טעמה של חריגה זו בעבודה זרה, שהעולה מכפרת על הרהור הלב (ירושלמי ביומא פ"ח ה"ז), ובעבודה זרה עיקר העבירה היא במחשבת הלב, והקב"ה אף מצרף בה מחשבה למעשה (קידושין מ, א).

5. נראה שזוהו רבה בר מרי שבבבלי, וכן נראה שהבין במראה הפנים שם. בכמה ספרים העוסקים בתולדות התנאים והאמוראים נמנו רבה בר מרי ור' בא מרי כחכמים שונים, ויש שאף תמהו מדוע רבה בר מרי, שנראה מכמה מקומות שהיה בארץ ישראל, לא מוזכר בירושלמי.

6. לפי הגרסה רבא (ראה הערה 3) שיקול זה אינו מתאים כאן, כי רבא הוא בן דורו של רבה בר מרי, עיין בבא קמא צב, א.

7. כך גם ברש"י על התורה (במדבר טו, כד): "חטת – חסר אלף שאינו כשאר חטאות, שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה – החטאת קודמת לעולה... וזו עולה קודמת לחטאת". אבל ספק אם יש ללמוד מכאן לעניין הלכה: הכתיב החריג "לחטת" דורש הסבר, ולכן רש"י מפרש על פי רבה בר מרי.

להגדירה גם כמקודש, כדברי הגמ' אודות חטאת העוף הקודמת לעולת בהמה, שקדימה זו מגביהה ומחשיבה את העוף כאילו יש בו מיתרונה של עולת בהמה, ואף כאן ראוי היה להחשיב את העולה כמקודשת²¹. כמו כן מוכח מתוס' (ד"ה תדיר ומקודש), שהסכימו עם הדוגמא של רש"י, ואף כתבו: "תפשוט ממתניתין דתנא מוספי שבת קודמין למוספי ראש חודש, דמשמע אפילו עולת מוסף של שבת לחטאת מוסף של שבת ר"ח". הצורך לומר "דמשמע אפילו" מובן רק אם חטאת ראש חודש קודמת לעולתו, ולכן היה מקום לומר שכוונת המשנה רק להקדים עולת שבת לעולת ר"ח, ותוס' מדייקים מפשטות הלשון שקודמת אפילו לחטאת.

נראה שמסברה יש מקום לשתי השיטות. היסוד שחטאת קודמת לעולה נובע מכך שהחטאת היא המכפרת והעולה באה כדורון וריצוי אחר הכפרה (זבחים ז, ב). במוספי המועדים העולה איננה באה רק בתורת ריצוי אחר הכפרה, אלא נצרכת מעצם קדושת היום, כשם שבמוסף שבת יש עולות ללא חטאת. לפיכך יכולה העולה לקדם לחטאת. לשיטה המחלקת בין קרבנות החג לבין שאר המוספים, יתכן לבאר כך: חטאות המועדים באו לכפר על טומאת מקדש וקדשיו (שבועות ב). לאחר הכפרה בקרבנות החטאת בראש השנה ויום הכיפורים, כח הכפרה בחטאות חג הסוכות קלוש יותר, ולכן העולה קודמתן.

בבנין שלמה (או"ח סי' א) ביאר אחרת את הדין המיוחד בחג הסוכות: פרי החג מכפרים על אומות העולם (שיר השירים רבה פרשה א, ב), והם צריכים כפרה גם על מחשבתם הרעה, שכן באומות העולם הקב"ה מצרף מחשבה למעשה (ירושלמי פאה פ"א ה"א ותוס' קידושין לט, ב ד"ה מחשבה). העולה מכפרת על הרהור הלב (ירושלמי יומא פ"ח ה"ז), ונמצא שעולה זו איננה רק דורון אלא מעצם הכפרה, ולכן ראוי שתקדם לחטאת²². על פי ביאורו, הדין המיוחד נובע ממעלתה המיוחדת של עולת החג, ולא מחסרון מעלתה של החטאת, ויתכן שיש בזה

בשמיני עצרת¹³. אפשר שטעם הדבר שדין זה נוהג גם ביום הראשון של סוכות, אף על פי שלא נאמר בו "כמשפט", מפני שנאמר בו: "והקרבתם עולה... פרים... אילים... כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים יהיו" (במדבר כט, יג), ומשמעו: כסדר הדבר¹⁴.

באשר לראש השנה, כתב בתפארת ישראל (שם) שאין דין זה נוהג בו, וחטאתו קודמת לעולתו, כי המילה "כמשפטם" האמורה בו לא נסמכה לפרים לאילים ולכבשים, אלא לנסכיהם¹⁵.

לעומת זאת בשפת אמת כאן מצדד שיש ללמוד בבנין אב¹⁶ מקרבנות החג לכל המוספים שעולותיהם קודמות לחטאות¹⁷. כדעה זו נראה בתוס' בראש השנה (ל, ב ד"ה ונתקלקלו), המעלים אפשרות שכאשר הכהנים לא יודעים האם היום ראש חודש – יקריבו כבש על תנאי, שאם יתקדש החודש – הרי זה עולה למוסף ראש חודש, ואם לאו – יהיה זה תמיד של בין הערביים. מדבריהם משתמע, שבראש חודש העולה קודמת לחטאת (שהרי חטאת לא ניתן להקריב על תנאי), ותמה על כך בפני יהושע שם, אך במרומי שדה (שם) ובשפת אמת (כאן) ביארו, שלדעתם יש ללמוד מקרבנות החג לכל המוספים, ולא כרמב"ם¹⁸.

יש קושי בדעה זו, שכן מצינו בגמ' במנחות (מד, ב) שלמדו מ"כמשפט" הכתוב בחג הסוכות שקרבנות החג מעכבין זה את זה, ומפורש שם שלא למדו מסוכות לשאר המועדים¹⁹. מאידך, ראייה לשיטה זו מהברייתא ביומא (ע, א) המפרטת את סדר קרבנות יום הכיפורים לשיטת ר' אליעזר, ובהם: "אבל פר העולה ושבעת כבשים ושעיר הנעשה בחוץ עם תמיד של בין הערביים", ומשמע שעולות המוסף קודמות לחטאות²⁰.

מרש"י (צ, ב ד"ה תדיר ומקודש) מוכח שחטאת ראש חודש קודמת לעולתו. רש"י מביא כדוגמא להתלבטות בין תדיר למקודש, איזה מהם קודם, את פר העלם דבר לעומת עולת מוסף ראש חודש. אם עולה זו קודמת לחטאת – ראוי

טעות סופר (שהתחלף "ר"ח" ב"ר"ה"), אפשר שדעתו לחלק בין ראש השנה, שנאמר בו "כמשפטם", לבין ראש חודש, שלא נאמר בו כך. במנחת חינוך (מצוה רצט) דחה את הראיה מתוס', וכתב שאמנם החטאת קודמת, אבל בלית ברירה, כשלא באו עדים ואיננו יודעים האם היום ראש חודש, ניתן להקדים את העולה.

19. כן הקשו הרש"ש והחזו"א הנ"ל הערה 12.

20. התקשה בזה החזו"א (יומא סי' קכז סק"ג), והציע שהברייתא נקטה את לשון התורה ולא כפי הסדר בפועל. הראיה היא מן הברייתא בלבד, ולא מן המשנה שם, המזכירה סדר זה לדעת ר' עקיבא, מפני שלדעתו יש לימוד מיוחד להקדים את הקרבנות עולות המוסף, עיין שם בגמ', ובמנחת חינוך מצוה שיד.

21. כן הוכיח החזו"א (מנחות שם). היה מקום לדחות, שמכל מקום פר העדה מקודש יותר כי הוא חטאת פנימית (כמבואר בגמ' פא, ב: "מצוה להקדים פנים לחוץ"), אבל מכך שרש"י מדייש "עולות מוספי ראש חודש" ולא "מוספי ראש חודש" גרידא, מוכח שההתלבטות רק לגבי העולה, ואילו חטאת ר"ח נחשבת 'מקודש' כבר העדה.

22. לכאורה טעמו מתאים לפרים בלבד, ולא לאילים ולכבשים, ושמה יש לומר שאף האילים והכבשים הוקדמו לחטאת כדי שלא תהיה עדיפות לקרבן הבא על הגויים על פני הקרבן על ישראל. על פי דרכו הסביר בבנין שלמה גם את קדימת העולה לחטאת בעבודה זרה, שכן גם מחשבת עבודה זרה טעונה כפרה, כדברי בעל כלי יקר הנ"ל הערה 4.

13. תפארת ישראל ובנין שלמה שם.

14. כן כתבו התוס' במנחות (מד, ב ד"ה כמשפט) לעניין הדין שקרבנות החג מעכבין זה את זה, הנלמד אף הוא מ"כמשפט" (ראה הלן), שדין זה נוהג גם ביום הראשון של סוכות, מפני שנאמר בו "יהיו". מסתבר שמילה זו מלמדת לא רק על העיכוב אלא גם על הסדר, כמו שנאמר בגמ' בברכות (ג, א) לגבי קריאת שמע, ש"וחיו הדברים האלה" מלמד שלא יקרא למפרע. יש בכך קושי, שכן "יהיו" נאמר גם במוספי פסח ויום הכיפורים, עיין בתוס' שם ד"ה אלא.

15. יש בכך קושי, שכן גם בפר הבא על עבודה זרה נאמר: "ומנחתו ונסכו כמשפט".

16. אפשרות אחרת: מהיקש כל המועדים זה לזה (רש"ש כאן וחזו"א מנחות סי' לג סק"ז, על פי שבועות י, א).

17. בהערה שם הסתייע מנוסח התפילה במוסף ראש חודש: "מזבח חדש בציון תכין ועולת ראש חודש נעלה עליו ושעירי עזים נעשה ברצון". כך נוסח התפילה בכל המוספים, שלאחר פירוט העולות נאמר: "ומנחתם ונסכיהם... ושעירי לכפר". ברם, בהמשך נאמר: "ושני תמידים כהלכתם", וזה אינו כסדר התורה, שתמיד של שחר קודם לכל הקרבנות, ונראה שמסדרי התפילה נקטו לשון התורה, שאומרת בכל המוספים לבסוף "מלבד עולת התמיד", ואם כן נראה שנקטו לשון התורה גם בסדר המוספים, ואין מכאן ראיה לסדר הדברים בפועל.

18. בתוס' הרא"ש שם כתב כדברי תוס' לגבי מוסף של ראש השנה, ואם אין זו

החג העולה קודמת, ובסמ"ג משמע שגם בהם החטאת קודמת.

לפי השיטה שבקרבנות החג העולה קודמת דנו המפרשים בהיקפו של דין זה: הדעה המקובלת באחרונים שהכוונה לקרבנות חג הסוכות בלבד, ואף בשמיני עצרת, אך לא שאר המועדים, ואפילו לא ראש השנה, למרות שנאמר בו "כמשפט". גם מרש"י ותוס' כאן מתבאר שחטאת ראש חודש קודמת לעולתה. יש הסוברים אחרת, שמקרבנות החג למדנו לכלל מוספי המועדים (שפת אמת; משמע בתוס' בראש השנה).

יש מי שחידש, שקדימת עולות החג איננה אלא כשהעולה באה בשלמותה, במלוא מספר הקרבנות ובצירוף נסכים (אור שמח).

נפקא מינה בשאלה האם חטאת חג הסוכות קודמת לעולות אחרות מלבד המוסף.

ר' מאיר שמחה הכהן מדוינסק מחדש, שדין זה שעולת קרבנות החג קודמת לחטאת אינו אלא כשכל העולות מצויות, אבל אם חסר ממנין הקרבנות הראוי – חזר הדין הרגיל שהחטאת קודמת (אור שמח הל' תמידין ומוספין ח,ב, עיין שם בטעמו). עוד כתב (במשך חכמה במדבר כט,יד), שאם העולה באה בלא נסכים – החטאת קודמת לה.

סיכום

בדרך כלל החטאות קודמות לעולות, ונחלקו אמוראים האם גם בקרבנות החג הדין כך, שכן נאמר בהם "כמשפט", שיעשו כסדר כתיבתם. הרמב"ם והמאירי פסקו שבקרבנות

מערכה רכט. דיני קדימה בקרבנות שאינם מאותו יום (צ,ב-צא,א)

השלמים של היום, ואילו באכילת חטאת ואשם נחלקו תנאים, שר' מאיר מעדיף להקדים את אכילת שלמי האתמול וחכמים מקדימים את חטאת ואשם של היום.

טעמים של החולקים

רש"י (כתב יד, המופיע בשטמ"ק אות כב) מסביר את טעמו של ר' מאיר, שהשהיה מרובה היא בגדר זלזול בבשר הקרבן, שיכול להתקלקל בשל אריכות הזמן. תוס' כותבים טעם אחר, שזמן אכילתם של השלמים יסתיים בשקיעת החמה, שכן הם נאכלים לשני ימים ולילה, ואילו החטאת שקרבה היום נאכלת גם בלילה (מדאורייתא – עד הבוקר, ומדרבנן – עד חצות). כך פירש גם הרי"ד בפסקיו, וכן משמע גם מהרמב"ם הנ"ל, הכותב: "של אמש קודמין שהרי קרב זמנן".

בתוספתא (זבחים יג) הובאה דעת ר' מאיר בשם 'חכמים', ואילו דעת 'חכמים' במשנה מובאת שם בשם ר' שמעון. לפיכך נראה שתנאים אלו חלוקים לשיטתם בשאלה של הבאה לבית הפסול, וכשם שר"ש מתיר מלכתחילה לגרום לצמצום זמן האכילה, כך גם כשיש לפנינו שני קרבנות, האחד מקודש והשני זמנו קצר יותר – אין לחשוש שמא לא יספיקו לאכול את השלמים, ויש להקדים את אכילת המקודש. ואילו ר"מ, האוסר להביא לבית הפסול (כדבריו בהמשך משנתנו לגבי תבלין של תרומה), חושש שהבשר יגיע לידי נותר, והעדיף להקדים את אכילת השלמים של אתמול².

נאמר במשנה (צ,ב): "שלמים של אמש ושלמים של היום – של אמש קודמין לשל יום. שלמים של אמש, חטאת ואשם של היום – שלמים של אמש קודמין, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: חטאת קודמת, מפני שהיא קדשי קדשים". נחלקו הראשונים בפירוש הנושא הנדון, ומהי הסיבה להעדפת השלמים של אמש, ויש לברר את מסקנת ההלכה על פי הפירושים השונים.

שיטת רוב הראשונים: מדובר על אכילת קרבנות שהוקרבו בימים שונים

מהקשר הדברים משמע, שהמשנה מדברת באכילת קרבנות: במשפט הקודם נאמר: "כשם שקודמין בהקרבנות, כך קודמין באכילתן", וגם בהמשך המשנה נידונות הלכות אכילת הקרבנות. על פי זה נראה, שהמשנה עוסקת בשאלה איזה קרבן יוקדם באכילת בשרו, וקובעת שיש להעדיף את שלמי יום האתמול. ואכן, כך מפרשים את המשנה רוב הראשונים: תוס' (ד"ה שלמים), פסקי הרי"ד, ורש"י על פי הנוסח המופיע בשטמ"ק אות כב, אשר היה גם לפני תוס' (שם). כמו כן משמע ברמב"ם (הל' תמידין ומוספין ט,יב-יג): "כל הקודם בהקרבה – קודם באכילה. היו לפניו שלמים של אמש ושלמים של יום – של אמש קודמין, שהרי קרב זמנן"¹. הן מסדר הדברים והן מהנימוק "שהרי קרב זמנן" ולא "שהרי קדמו לבוא", מוכח שכוונתו לקרבן שנשחט אתמול וקרב סוף זמן אכילתו. כך גם פירשו התוספות יו"ט והתפארת ישראל. אם כן, אכילת השלמים של אתמול קודמת לאכילת

מערכה קעז הערה 19.

1. במהדורות המדויקות מתברר ששתי הלכות אלה הן הלכה אחת.

2. להבנת שיטתו של רבי, שנקט ברישא של המשנה את דעת ר"ש כ"חכמים", עיין